

Ny Värld-nytt år

□ Detta nummer av Ny Värld är det sista för året. Med nästa nummer inleds inte bara ett nytt år utan också ett nytt årtionde.

● Det har redan gjorts historiska analyser av 1970- och 60-talen och förutsägelser om vad vi har att vänta av 1980-talet.

Att profetera om framtiden är vanskligt. Men ett par sanningar är säkert att bekräftas under det nästa decennium som nu står för dörren.

Den ena är att de problem som vållar konflikter i världen och i alla mänskliga relationer i grunden är moraliska. De har att göra med människors ansvar för sig själva och varandra.

Den andra sanningen är att våra tids problem bara kan lösas i ett världsperspektiv, på grundval av allmängiltiga moraliska normer.

Det är från dessa utgångspunkter Ny Värld vill förmedla hoppingivande nyheter till våra läsare under det nya året och det begynnande decenniet.

● Långsiktig lönsamhet:

Ärlighet i affärer

□ Ashwin Patel är en ung, energisk affärsman, född och uppvuxen i Kenya. Hans pappa kom till Kenya från Indien under andra världskriget, efter några dagars sjöresa. Han blev gift på traditionellt indiskt vis; han träffade inte sin blivande fru förrän tre veckor före bröllopet. De har en liten son.

Nyligen hörde jag honom tala om sitt arbete i Kenya. Jag tyckte att det var ett ämne som kunde intressera oss i Sverige och bad honom berätta mera i detalj.

För 11 år sedan gick pappa och jag ihop om att grunda revisionsbyrån "Ashwin Brothers". Vi är ju inte bröder men vi vill se på varje kund som kommer in som på en bror. Enligt Kenyas lag måste varje företags räkenskaper revideras innan de presenteras för skattemyndigheterna.

Jag har studerat i 6 år i Bombay. Vi studenter ville se förändringar. Där

En annan

maktbalans:

Lågan i mörkret

"De fyra timmarna i Sakharovs hem hade förvandlat mitt liv för andra gången. Den första förvandlingen hade gett mig en kristen tro. Den andra hade för alltid knutit mitt liv till en grupp människor. Jag beslöt då och där att för resten av mitt liv göra tjänst i deras kamp för frihet. De två förvandlingarna kompletterade varandra."

Den norske konstnären Victor Sparre gör dessa reflexioner i ett flygplan på hemväg från ett besök i Moskva i december 1973. Han noterar dem i sin bok "The flame in the darkness" (Grosvenor Books, London 1979), som avslutning på ett kapitel med rubriken "Tea in Mrs Sakharov's home".

Han berättar där om ett besök hemma hos Andrei Sakharov, världsbekant på sin tid som "den ryska vätebombens fader" och numera som den främste förkämpan för mänskliga rättigheter i Sovjetunionen. Sparre hade 1970 efter Solsjenitsyns utslutning ur Sovjets författarförening tagit initiativet till den norska "solidaritetskommittén för intellektuell frihet". På kommitténs vägnar välkomnade han

Solsjenitsyn till Oslo i februari 1974 när denne efter sin oväntade frigivning ur fängelset och påtvingade landsflykt erbjudits ett hem i Norge.

Victor Sparre hade också engagerat sig hårt för att Sakharov skulle tilldelas Nobels fredspris 1974. När han 1973 sökte visum till Sovjet fick han avslag med motiveringen att alla hotellrum var upptagna. Han anmälde sig då till en tredagars paketresa till Moskva strax före jul, och kom med.

Efter invecklade telefon- och direktkontakter med Sparres vänner i Moskva — "oliktänkande" med välkända namn inom och utanför Sovjet — blev han hämtad av Galitch med taxi utanför hotellet för besöket hos Sakharov.

När taxin rullade iväg sade Galitch: "Vi är skuggade av två bilar, KGB är intresserade av ditt besök".

Andrei Sakharov, en gång hyllad som Sovjets främste vetenskapsman, tre gånger utnämnd till Sovjetunionens

Forts. sid. 6

Prenumerera nu

Med denna tidning följer ett inbetalningskort för prenumeration på Ny Värld 1980. Tidningen utkommer som hittills med åtta nummer och prenumerationsavgiften är oförändrad.

Utgivningen under innevarande år har möjliggjorts genom våra läsares uppmuntran i form av prenumerationer och bidrag. Vi är beroende av detta stöd även för fortsättningen.

Ni hjälper oss genom att prenumerera så snart som möjligt.

Forts. sid. 2

Ärlighet i affärer: Kedjereaktion

Forts. från sid. 1

Jag kände mig manad att skriva till honom om sådant som jag skämdes väldigt mycket för i mitt liv, sådant som jag inte ens skulle vilja drömma om. Det var inte lätt precis. Men när jag hade gjort det fann vi ett nytt förhållande. Han sa att jag inte var den ende som led under sådana problem. Det gjorde han också. När jag kom tillbaka till Kenya förstod vi båda bättre vad den andre tänkte.

Han hade startat firman redan och jag förenade mig med honom. Även innan jag började jobba med honom, sa han att han inte trodde på att ge mutor vilket annars betraktas som en självklarhet i ett land som vårt. Vi beslöt att absolut ärlighet skulle vara grundvalen för vår firma. Att sätta principer framför vinsten, att göra något sådant för en indier är mycket revolutionärt, därför att pengar kommer först och sedan allt annat, normer t. ex. Och för en Patel från Gujurat (varifrån familjen kommer) är det ännu mer på det sättet. Affärsmän från Gujurat är mycket förslagna. De luktar pengar på långt håll.

Det är lätt att fatta ett beslut, men att överföra det till det praktiska livet är ofta inte lika lätt, speciellt inte när det gäller pengar. Det betydde att vi var tvungna att berätta för våra kunder om grundvalen för vår firma. — Man kommer ofta i kontakt med firmors räkenskaper där t. ex. någon köper läppstift åt frun och sätter upp det i räkenskaperna som "fordonsdriftskostnader" och väntar sig att vi inte frågar så mycket. Vi gjorde det hela mycket klart för våra kunder.

Långsiktig sak

Men vi tog oss också verkligen tid att förklara för våra kunder varför de skulle betala sina skatter ärligt. Revisorer tar sig ofta inte denna extra tid för sina kunder. — Hur skulle egentligen regeringar kunna erbjuda sina tjänster om folk inte betalade sina skatter?

Vi förlorade en del kunder som inte var speciellt intresserade av att få ärliga räkenskaper. — När man sänder in inkomstdeklarationer och företagsboksut kan man få många frågor. För att undvika frågor och undersökningar av affärerna gör många något "arrangemang" med några av de ansvariga (hos myndigheterna).

De första åren betydde det för oss dubbelt så mycket arbete med hälften

så mycket i arvoden. Som sagt, vi förlorade en del kunder. Vi kunde ha tagit oss an mera arbete men vi fick lov att använda denna extra tid för att försäkra oss om att allt blev korrekt.

— Krävs det då mera arbete att vara ärlig revisor?

Det gör det alltid. Ärligheten kräver mycket mera tänkande, därför att oärligheten är en lättare sak att leva med. Men oärlighet är något kortsiktigt. Den har sina långsiktiga återverkningar. Ofta synes oärlighet vara den omedelbara lösningen till ett problem. Ärlighet är en långsiktig sak. Man förpliktat sin kund till något på lång sikt.

Kundernas förtroende

När man går emot en person och inte vill betala honom mutor kan han plåga en och ställa mer frågor än nödvändigt. Men vi gav inte efter. Och nu åtnjuter vi förtroende hos skattemyndigheterna. De vet att om vi säger att något förhåller sig på ett visst sätt så gör det också det. De behöver inte kontrollera i böckerna för att få reda på att det förhåller sig så.

Våra kunder börjar också förstå att därför att vi gör vårt arbete grundligt, kommer de inte att besväras i framtiden. Skattemyndigheterna kan annars gå tillbaka till ens inkomstförhållanden många år tillbaka. Om myndigheterna vill undersöka våra kunders affärer ända tillbaka till 1968 är vi inte rädda, därför att vi har gjort det riktigt. Vi kan känna oss helt lugna. Folk däremot som inte gjort det riktigt befinner sig i ett sorgligt tillstånd nu. Det var också en del kunder som lämnade oss och trasslade in sig med revisorer som inte var rätlinjiga som håller på att komma tillbaka till oss nu.

Det är en falsk uppfattning om affärsverksamhet att om man tillämpar ärlighet tjänar man inga pengar och folk kommer inte till en. Det som vi förlorade under de första åren, har i övermått givits oss tillbaka av Gud. Vi rekommenderas nu av många människor. Vi har upp över öronen med uppdrag. Det är viktigt att man åtnjuter förtroende hos kunderna. Annars tror man ofta i u-länderna speciellt att revisorer är till för att hjälpa en att komma undan skatt.

Många av våra kunder som var på vippen att lämna oss men ändå stannade kvar, erkänner nu att det vi sa för många år sedan inte lät logiskt då,

men att de är tacksamma nu för att de höll fast vid oss och för vårt ställningstagande. Jag känner en del som lämnat oss som inte har en särskilt god hälsa på grund av sina bekymmer. När myndigheterna är efter ens pengar och känner att man inte betalat alla sina skatter riktigt leder det till mycket oro och bekymmer. — I dag säger en del av kunderna: Vi vill betala mera skatt. Hur kan vi göra det?

— Hur ser du på korruptionen över huvud taget?

Inget land i världen är fritt från korruption, av det ena eller andra slaget. Inget land har monopol på att vara fritt från korruption. Ingenstans i våra heliga böcker blir vi heller lo-vade att kampen mellan gott och ont någonsin kommer att upphöra. Men jag tror att om tillräckligt många affärsmän gjorde det till sin förpliktelse att tillämpa moraliska normer som en grundval för affärerna och företagens policy och fick det förtroende och den framgång som vi fått skulle vara ett hopp för affärsvärlden.

— Hur kan då vi i Väst ge bidrag i kampen mot korruptionen?

I dagens värld kan varken en enskild familj eller en nation lösa sina problem i egen kraft. Vi måste inse att vi behöver varandra. Jag tror att den u-hjälp som kommer är en god sak i sig själv. Men jag tror också att ni i Väst skulle kunna exportera mera historier om hur ni tagit itu med korruptionen i era länder. Det är underbart att höra om hur affärsmän tillämpar ärlighet.

Det slår svallvågor

För att komma tillbaka till våra kunder tror jag att själva det faktum att de vill göra rätt för sig med skattorna framspringer ur ett tänkande för hela landet. När allt kommer omkring vill de betala sina skatter ärligt så att pengarna kommer de fattigaste människorna till godo. När någon man deklarerar att han ska betala skatter ärligt slår det svallvågor. Det är nyheter. Det blir en kedjereaktion.

Men det är en daglig kamp. Varje dag tillkommer nya kunder. Varje dag tänker gamla kunder om. Varje dag ber folk om mutor. Men nu efter 7—8 år känner vi oss tacksamma att vi vågade ta ställning. Ibland undrar man om det är mödan värt. Men så fortsätter man.

Asiaterna är vanligtvis ute för att få i Afrika och ger sig av när problemen börjar på allvar. Efter dessa år, när vi blivit mera etablerade, känner vi att det är det minsta en asiatisk familj som vår kan göra för Afrika.

Intervjuare: Nils-Erik Särnbrink

Är man dum om man är ärlig?

□ JAVISST ÄR MAN DUM om man är ärlig. Kortsiktigt sett lär man nog förlora på ärlighet. I ett oärligt samhälle är inte ärlighet någonting man får gratis. Det kan kosta på i form av tid, pengar, extra arbete eller att man måste svälja sin stolthet.

Ärlighet betyder att jag är beredd att visa mina egna svaga sidor, jag medger att jag inte lyckats leva upp till mina ideal. Sånt är inte populärt. Givetvis har vi alla våra svagheter och gör våra misstag, men allt som oftast vill vi hålla den sidan av vår personlighet i skymundan även om det ibland är omöjligt.

Öppen redovisning av var man kommit till korta ger inte intrycket av att är "smart", och "smarta" tycks flesta av oss vilja vara, från de yngsta till de äldsta.

Belastning eller tillgång?

Att ställa upp ärlighet som en princip kan upplevas som en börda. Då går man omkring med dåligt samvete för alla de tillfällen då man brutit mot principen. Man frågar sig, "var den handlingen verkligen ärlig? Var det jag sa där riktigt ärligt?"

Men meningen är egentligen att våra felsteg ska kunna användas som en tillgång i vår kontakt med andra människor och som berikande personlig erfarenhet.

Har man absolut ärlighet som måttstock är det nästan oundvikligt att få kommentarer och reaktioner i sin omgivning. "Ingenting fungerar utan fusk", eller "du är extremist som försöker vara ärlig i alla sammanhang".

Det är toppen om vi kan införa den ortens extremism bland alla andra extremer vi har i vårt land, extrem ensamhet, extrem materialism, extrem självgodhet, extrem utslagning osv.

Frivillig eller påtvingad?

Egentligen görs det ganska mycket för att vi i Sverige ska bli ärligare. Med hjälp av dataregister samkörs uppgifter om folks bostadsbidrag med deras deklarerade inkomster.

På universiteten kan man, i varje fall teoretiskt sett, bli avstängd på 10 år från vidare studier om det upptäcks att man fuskat. Ifall den principen fullföljdes konsekvent skulle våra utbildningsanstalter för högre studier vara folktomma institutioner.

Tack vare eller ska vi säga på grund

av, datatekniken kunde man redan nu skapa ett samhälle med superba kontrollfunktioner. Men vill vi ha det effektiva kontrollsamhället? Knappast. I bästa fall är det något vi accepterar som ett nödvändigt ont.

Det är den frivilliga, inte den genom kontroll påtvingade ärligheten som är värd att satsa på. Men vi måste välja antingen frivillighetens väg eller ett system som försöker tvinga oss till ärlighet.

Min personliga erfarenhet är att frivillig ärlighet innebär att jag accepterar de påtryckningar jag utsätts för av mitt samvete. Samvetet är som en trekant som roterar när något är på tok, man känner det i inälvorna. Gör jag någonting åt det som är galet stannar trekanten. Låter jag den däremot bara snurra på blir samvetets kanter trubbiga och till slut känner jag inte av dem längre.

Sökande efter sanning

Visst är det viktigt att vi är ärliga om våra känslor. För en del tycks detta komma utan större ansträngning medan andra är mer restriktiva. Men ärligheten ska penetrera även andra områden av vår personlighet. Motiv, målsättning och handlingar är några av dem. När ärlighet betyder strävan efter sanning har vi också någonting av värde att ge vidare till de generationer som ska leva på den här jorden efter oss.

Ärlighet å andras vägnar

Mina personliga normer accepteras inte nödvändigtvis av mina vänner eller arbetskamrater. Personlig ärlighet är en dygd men att på eget bevåg vara ärlig å andras vägnar är en frihet som jag inte har någon rätt till.

Vad jag däremot alltid har rätt till och även bör göra är att deklarerat min egen ståndpunkt. Behovet för klart deklarerade etiska normer, baserade på personliga erfarenheter, är uppenbart.

Håkan Ahlman

Möta varandras behov

□ VID EN KONFERENS nyligen ställde en deltagare frågan hur vi ska rätt kunna möta de djupare personliga behoven i människor omkring oss. Det är en viktig fråga inte minst i vår materialistiska tid när vi gärna håller varandra på ett visst avstånd — med alla konsekvenser det har. Låt mig ge några erfarenheter och tankar.

Våra motiv att vilja göra något för en annan människa kan vara mångahanda. Vi kan vilja ge till en annan något vi själva fått och finner väsentligt. Vi kan intensivt önska att en annan människa blir annorlunda — vi ser ju ofta behovet av förändring klarare i andra än i oss själva. Vi kan vilja ingripa i en konflikt för att lösa den osv.

Dessa våra motiv kan vara nog så hedervärda. Men det jag lärt mig förstå är att det grundläggande motivet alltid måste vara att jag verkligen bryr mig om den andre och vill göra något för honom för hans egen skull. Det är väl samma erfarenhet som Paulus så utomordentligt gjort sig till tolk för i sitt första brev till församlingen i Korint (kap. 13).

Vad jag funnit är också att det kräver stor lyhördhet och tomhet på mig själv för att förstå vad en annan män-

niska går och bär på. Ibland är det ett enkelt behov av personlig omsorg. Det kan vara ett behov av någon som vill lyssna. Det kan vara något som den andre ej kunnat tala med någon annan om. Det kan vara en önskan om kärv uppriktighet från vår sida. Det kan vara något som behöver klaras upp.

Min erfarenhet är att om jag har verklig omsorg och kan vara öppen om mig själv så bereder jag vägen för den andre så att han kan tala om vad han går och bär på.

Det kan förefalla som om det svåraste vore att ge människor svar på de frågor som tynger och bekymrar dem. Ändå vill jag ifrågasätta om det är så. De flesta av oss låter sig inte övertygas av något annat än det som kommer djupt inifrån dem själva eller åtminstone har resonans inom dem själva. Vad vi kan göra för andra är därför i första hand att hjälpa till att undanröja vad som hindrar dem att lyssna till rösten inom dem själva och på den vägen få en klar övertygelse om lösningen.

Eftersom vi alla trots allt är ganska lika kan vi på denna punkt inte sällan dela med oss av våra egna erfaren-

Forts. sid. 8

HEJ tomtegubbar, dela med er och låt oss lustiga vara!

JULTOMTEN SATT på Lapplands-pilen i riktning Gällivare. Han var bekymrad. Tomtepannan låg i djupa veck under luvan. Tomtemustaschen hängde slapp och tovig ned över mun-giporna.

Tomten hade varit på kongress med Tomtefackföreningsinternationalen i Timbuktu och svettats i sin tjocka dräkt. Det hade blivit öppen konflikt mellan nord- och sydtomtar. Sydtomtarna hade ett arbetslöshetsproblem, det måste erkännas. Sällan fick dom något litet paket att köra ut till barnen i söder. Och fick dom ett så blev det ett sånt slagsmål mellan alla barn som ville ha det att tomtarna ofta blev luggade i skägget och snuvade på luvan.

Men nordtomtarna hade också problem. De krävde mera övertidsersättning. Paketerna hade blivit tyngre och flera för varje år, och dom fick jobba alla tider på dygnet med att köra ut paket till barn som egentligen redan hade allt vad dom behövde.

Tomteinternationalen

Internationalen beslöt att det skulle bli lika för alla. Lika många paket per tomte, vare sig dom arbetade i norr eller söder. — Ja det låter ju bra, tänkte Tomten, men hur i all världen ska det genomföras? Han kunde se alla de svenska barnens besvikna ansikten framför sig om det bara blev några få paket i jul.

Och så var det en extra komplikation: sydtomtarna ville ha flera renar, helst några med simhud mellan klövarna, och ackjor som kunde flyta för att ta paket till båtflyktingarnas barn.

Så nu var Tomten på väg till Gällivare för att förhandla med samerna.

Han visste att det inte skulle bli lätt, för hans samevänner hade också problem. Några av dem hade demonstrerat vid Stortinget i Oslo. Andra var upptagna med att förhindra kraftverksbygget vid Altaälven, och de hade 7 000 renar med sig vid demonstrationen. Några andra höll på med en skattefjällsprocess, vad det nu var för något. Han hade varit i Jämtland och tittat på skattefjället. Nog fanns det ett fjäll där, men någon skatt hittade han då inte.

Svappavara-Svensson

Tåget stannade i Jörn och en ung man steg in i kupén. — Det är nog en invandrare, tänkte Tomten. Kanske en assyrier eller palestinier. Han hade bara en liten gammal väska och hans kläder var slitna. Men ögonen var glada och spelande.

Tomten visste inte riktigt hur det gått till, men rätt som det var hade han berättat alla sina bekymmer för medpassageraren. Det var tvärs emot hans principer att diskutera tomtarnas fackliga angelägenheter med utomstående. Men den här mannen hade så goda och vakna ögon. Det var precis som om han visste allt om Tomten redan innan han hunnit öppna munnen. De där lugna bruna ögonen tycktes se tvärs igenom honom. Tänk om mannen redan gissat att Tomten för egen räkning behållit en flaska glögg som egentligen inte var hans! Den hade Stina i Stigtomta skickat med honom som julklapp till Sven Svensson i Svappavara. Tomten kände sig lite obehaglig till mods och ändrade snabbt samtalsämne:

— Ja nu vet du allt om mina bekymmer. Men var kommer du ifrån? — Jag är snickare, och jag har just

hjälp en vän i Sorsele att bygga hus. Men egentligen kommer jag från Mel-lersta östern. En gång hade jag sen att få precis allt vad jag ville! Hela världen och alla dess rikedomar. Men jag upptäckte att det var mycket roligare att ge än att få. Så jag avstod från alltsammans.

— Jag var själv flykting när jag var liten, och överallt vart jag kom i världen fann jag hemlösa svältande flyktingbarn. Oj vad det är roligt att ge! Men det allra roligaste är att dom som får något genom mej, dom vill själva ge bort det dom har. Och vi har blivit fler och fler som har det roligare och roligare. Det lilla jag har i min väska ska jag ge åt några som har det tråkigt här i Sverige. Jag unnar också svenskar att ha roligt.

— Vilken vansinnig historia, tänkte Tomten. Har den där karln fått mycket julglögg i sig? Nej han spiknykter, och de där klara, ögonen kunde helt enkelt inte ljuga. Dom var genomskinliga som en fjäll-bäck.

Dunder i Dundret

Tomten fick en idé. — Vill du komma med mej och förhandla med samerna och sen resa runt till de svenska barnen? I år kommer jag inte att ha många klappar så det blir gott om plats i pulkan. — Joo, nog kan jag det, sa mannen.

Från och med nu började livet le mot Tomten. Förhandlingarna med samerna gick som en dans. — Inte behöver mina renar simhud för att simma till båtflyktingarna, sa Tomtens samevän som mötte dem vid stationen i Gällivare. — Och jag ska se till att alla sydtomtarnas ackjor är fulla med rökta renbogar!

Allteftersom de pratade tycktes alla problem smälta bort, och julglädjen rann till utan att Tomten behövde använda den där julglöggen som egentligen inte var hans. Sammen blev också sprittande glad och jojkkade så det dundrade i Dundret.

— Tänk om vi för omväxlings skull skulle åka direkt till Stockholm den här gången, sa Tomten. Där är dom i alla fall ledsnast. Sagt och gjort. Dom stannade ackjan alldeles nedanför Slottet. Där låg ett stenhus med pelare framför. Inne i ett rum satt 21 allvarliga människor.

Till flyktingbarnen

— Dom ser så bekymrade ut att dom ska få det enda jag har kvar i min väska, viskade invandraren till Tomten. Och så vända han upp och på väskan mitt framför en stor med pipa som satt ordförande. De 21 personernas ögon blev stora som 42 fullmånar när dom fick se innehållet. Det var en guldklimp, ett paket prima rökttobak och en parfym.

Det blev alldeles tyst medan invandrarens ögon spelade över församlingen. Konstigt nog tänkte alla som Tomten på tåget: tänk om han kan läsa våra tankar?! Kanske anar han att ordföranden väldigt gärna vill ha tobaken för sin pipa, att en tjusig ung dam med lugg vill ha parfym och att en man med vita tänder och mörkblå kostym vill lägga beslag på guldklimpen för att bättra på betalningsbalansen.

Ordföranden bröt till slut tystnaden: — Var har du fått det här ifrån?

— Jo, det fick jag för längesen i födelsedagspresent av tre schejker från Saudiarabien. Jag tänkte att ni skulle få det för ni tycks ha så tråkigt.

Nu fick en av kvinnorna mål i mun: — Jag vet inte om det är för att jag är mor eller därför att jag heter Söder. Men jag tycker att de här julklapparna ska användas för att skaffa mat, kläder, leksaker och skolböcker åt barnen i söder — Kampuchea, båt-flyktingarna, flyktingbarnen i Sudan, Zimbabwe och Mellersta östern. — Ja det är väl det minsta vi kan göra, sa ordföranden. Jag ska skicka en laddning med rökt fårstek dessutom.

I dörren skymtade Tomten ett ansikte som han sett förut. Han kände igen de blå ögonen och den motsträviga luggen. Det var ju Olof från Vällingby! Han gick fram till Tomten: — Du ska inte tro att dom här borgarna har monopol på att dela med sig. Säg du till sydtomtarna att den svenska arbetarrörelsen vet vad internationell solidaritet vill säga. Vi ska se till att alla flyktingbarn får julklappar!

Nu började alla prata i mun på varandra och överbjuda varann med julklappar till barnen i söder. Ju mer dom beslöt sig för att ge, desto gladare blev dom. Till slut tog dom i ring med Tomten och invandraren och dansade och sjöng HEJ TOMTEGUBBAR DELA MER ER OCH LÅT OSS LUSTIGA VARA!

Barnaårets top-hit

Det blev ett oväsen som hördes ut på gatan. Men till att börja med trodde folk att det bara var frågan om en ny regeringskris och fortsatte lugnt med sina julklappsinköp. Men så kom vaktparaden förbi och stämde in med pukor och trumpeter. Det hördes ända bort till Operan där Hovkapellet, balletten och kören repeterade. De kom i långdans över Norrbro, och nu ville alla vara med: det blev all-dans och

allsång på alla gator och torg. Silvia och Carl Gustaf ledde långdans genom Slottets salonger och korridorer. Svensktoppen,, ABBA, radiokören, symfonikerna, Storbabs, Lillbabs, Cornelius och alla de andra sjöng och spelade HEJ TOMTEGUBBAR DELA MER ER i TV:s och radions alla kanaler. Överallt i Sveriges byar och städer sjöng man och dansade. Och alla tog med sig julklappar. Det blev stora berg av mat, kläder och leksaker.

Men Nisse (inte Tomtenisse eller Asanisse utan Åslingsnisse) ringde till Göteborg: — Skicka hit alla lediga fraktbåtar och sätt igång varven och bygg båtar i expressfart så att vi kan skicka alla julklapparna till flyktingbarnen.

Det blev en jul som varade till påska och mycket längre. Överallt arbetade, sjöng och dansade man. HEJ TOMTEGUBBAR DELA MER ER översattes till alla språk och dånade i högtalare från Montevideo till Moskva. Den engelska versionen HI TOMTEDADDIES SHARE YOUR RICHES AND LET'S HAVE FUN WITH THE CHILDREN blev barnårets signaturmelodi och århundradets top hit.

Det hade blivit mörkt. De körde ackjan ut på Gärdet där man bara på avstånd hörde stojet. Natthimlen var märkvärdigt ljus, och det var som om stjärnorna dansade och sjöng med människorna på jorden. Men en stor klar stjärna tycktes stanna över invandraren. Kunde det vara Betlehemsstjärnan?

Nästa morgon gick Tomten till posten med ett paket. Det var en flaska glögg till Sven Svensson i Svappavara.

Bror Jonzon

HÖSTPLÖJNING

Rak som bondens plogfåra
går din väg.
Obönhörligt.
Plogen väjer inte.
Jorden vänder sig lydigt.

Gör det ont i jorden?
Rötter slits och stenar krossas.

Vill du fly
från allt som gör ont?

Då plöjningen är klar
breder mönstret ut sig
i svartskimrande skönhet.

Gunhild Robach

Lågan i mörkret: Vår kamp är moralisk

Forts. från sid. 1

nens hjälte och tilldelad en statlig lyxvilla, bor nu i en liten trerummare i en grå hyreskasern i Moskva tillsammans med sin fru Elena och hennes mor. Degraderingen inleddes när han 1962 väddade till Krustjev att inte fortsätta med vätebombproven.

Övriga inbjudna till Sakharovs hem denna kväll är förutom Sparre och Galitch — populär poet och trubadur vars sånger spritts i hundratusentals illegala bandinspelningar över hela Sovjet — romanförfattaren Vladimir Maximov och en ung poet.

Värden höll ett litet inledningstal, berättar Sparre. "De vet att du är här", började han och jag gissade att han ville varna mig för att samtalen i denna lägenhet avlyssnas av en tredje part, hemliga polisen, KGB. Hans följande ord tycktes vara riktade direkt till mikrofonerna, som om han ville att KGB skulle lägga noga märke till dem: "Vi har ingenting att dölja. Var och en talar fritt här. Om vi inte känner oss fria så är vi inte fria. Vi måste börja praktisera våra lagar som garanterar oss frihet att tänka. Vi måste leva som om vi redan hade våra mänskliga rättigheter".

"Skriv om oss", säger Sakharov under samtalet, med en vädjan till opinionen i västvärlden. "Vi bönfaller er att göra det. Det är vårt bästa försvar. All publicitet om förföljelsen i Sovjet hjälper dess offer." Sakharov gjorde en paus och tillade sedan: "Vi har lagar som särskilt garanterar mänskliga rättigheter. Vi vill inte ändra dessa lagar men vi vill att de tillämpas. Vår kamp är därför inte politisk utan moralisk."

Hopp om framtid

För Victor Sparre blev alltså de fyra timmarnas samvaro med de olik-tänkande ryssarna en livsförvandlande erfarenhet. De gav honom nytt hopp och en förpliktelse att kämpa för frihet och mänskliga rättigheter tillsammans med "den underbara gruppen i Sakharovs lägenhet som vägrade att erkänna mörkret. Tusen gånger slagen lever och växer ändå denna frihetens nyfödda ande medan de mäktiga i Kreml bara står för döda ideer".

När Victor Sparre den mörka decemberkvällen står utanför hotellet och väntar på Galitch för besöket hos Sakharov ser han några kvarter där-

ifrån den illuminerade röda stjärnan över Kreml. "Den lyser sitt budskap över staden: hopp för några, hopp-löshet för andra. Liknande stjärnor fanns på alla julgranar i affärerna. Julgranar som våra? — Officiellt, i varje fall, firar man Fader Vinter, inte Kristus-barnet."

En stund senare sitter Sparre hemma i Sakharovs trerummare i det trista hyreshuset på en kort taxiresas avstånd från Kreml. Utifrån sett är sällskapet en liten grupp vapenlösa män berövade all makt och värdighet. Men Galitch, Maximov och Sakharov är kända och fruktade namn för makt-havarna innanför Kremels murar. Osynliga lyssnartrådar registrerar allt som yttras i lägenheten och varje ord vägs på strafflagens känsligaste vågskålar. En enda överton kan betyda transport till fångläger eller mentalklinik.

Männen under den röda stjärnan i supermaktens högberg härskar enväldigt över oerhörda kraftresurser. De har miljoner människors liv och öde i sina händer. De kan med några ord och handgrepp utlösa död och förintelse över länder och kontinenter. Och ändå lyssnar de med rädlans överkänslighet till de vapenlösas dia-

log i den lilla lägenheten vid Tchal-kovagatan.

"Med all sin makt", skriver Victor Sparre, "fruktar de gamla männen i Kreml några hundra människor i små lägenheter i Moskva och i lägren i Sibirien, berövade allt utom sin inre frihet."

Denna paradoxala men åskådliga bekräftelse på att det trots allt finns en annan maktbalans i världen än den politiska och militära har gett bokens författare förnyat hopp om mänsklighetens och världens framtid. Han förmedlar det till läsaren när han i sin bok berättar om de ryska dissidenternas kamp — en kamp där också gångarna oftast bär korssets tecken.

När Sakharov fick Nobels fredspris 1975 hindrades han från att själv hämta det. Det var fru Elena som på hans vägnar fick möjlighet att närvara vid utdelningen, i kunglig glans och fackeltåg till pristagarens ära.

Samtidigt stod Andrei Sakharov själv i snö och kyla utanför en domstolslokal i Litauen, i tyst protest under rättegången mot en kamrat i kampen för mänskliga rättigheter i Sovjetunionen. Domen blev nio års fängelse.

Nils Gösta Ekman

Hur mycket energi?

□ NYA TONGANGAR dyker upp i diskussionen kring kärnkraften. Inför folkomröstningen har nu kyrkan påpekat andra väsentliga aspekter än de tekniska. Längre har debatten kretsat kring driftsäkerheten, avfallsförvaring och upparbetning. Visst är dessa frågor viktiga.

Hur säkert är ett kärnkraftverk? Kommer avfallet att belasta vår miljö, och hur länge då? Men många människor känner att de inte kan avgöra sådana frågor. Det finns ju experter som i åratal har jobbat med just dessa problem, de vet ju mycket mer än vi vanliga människor. Varför har regeringen ändå beslutat att fråga folket?

Tre gånger förut har vi haft folkomröstning i Sverige. Motboken, ATP och vänstertrafik. Frågor där man inte kan förutsäga alla sociala och ekonomiska effekter på samhället som ett beslut innebär. Ändå berörs vi dagligen av följderna. Är det möjligt att föra samma resonemang om kärnkraften?

Den objektiva vetenskap som kunde tjäna som vägvisare finns inte.

Stora maktpolitiska och ekonomiska intressen ligger ofta bakom beslut om hur framtiden skall se ut. Genom en folkomröstning kan vi själva, demokratiskt, fastslå riktlinjer för utvecklingen. Energifrågan i sin komplexitet är inte bara en fråga om kärnkraft. Ett beslut påverkar vilket slags samhälle vi kommer att leva i.

Låt mig i det sammanhanget ta upp tre områden, som berörs av ett energipolitiskt beslut, där var och en kan (måste) ta ställning.

Miljö

Vårt högindustrialiserade samhälle belastar naturens bärformåga till det yttersta. Ingen kan i dagens läge bedöma följderna av fortsatt utbyggnad av kärnkraften. Harrisburg varnar i alla fall för överdriven tilltro på tekniken. Uranbrytningen, jordens uppvärmning, strålnings- och säkerhetsrisk. Även om vi skulle klara alla risker, vilken planet kommer våra barn att ärva?

Samhället

Vi lever i ett högenergisamhälle.

Det Gud har sammanfogat

□ SAMMA DAG som pensionen utbetalades beslöt jag att äntligen köpa en ny vaxduk till köksbordet. Jag antecknade mått på bordsskivan, begrundade kökets färgskala och gav mig målmedvetet ut på stan.

På trottoaren utanför det stora varuhuset hejdades min framfart av utposterade stora plakat och ett par unga män som delade ut broschyrer. "Leve kärnkraften" stod det på plakaten.

Medan jag läste vidare i texten, märkte jag någon vid min sida, en gammal kompis som jag ofta råkar på så där oväntat. Vi är jämnåriga, har känt varann i årtionden. Ännu en kvinnlig pensionär, alltså, i filthatt på grå lockarna, stora glasögon och handväska. Det dräller av vår sort i stan, vi är snart sagt anonyma genom vår blotta massa, man kan så att säga bli osynlig genom att synas så ofta, om ni förstår vad jag menar.

Ingen situation kan vara suveränare. Jag har hört talas om österländska munkar som genom sträng askes kan övergå till ett genomskinligt tillstånd och osynliga förflytta sig och vara

Vår vardag präglas av en enorm teknisk apparat som måste hållas igång med otroliga energimängder. För det eldar vi upp jordens fossila bränslelager. Ändå är människorna inte lyckliga. Med nytänkande för ett lågenergihälle kunde vi säkerligen öka livskvaliteten, och spara energi.

Världen

Den största energikrisen är svälten! De verkligt stora energibehoven ligger inte i västvärlden. Är det inte viktigt att möta basbehoven i u-länderna innan vi tänker på hur vi kan öka vårt överskott? Skall vi effektivt kunna hjälpa världens fattiga, måste vi frigöra resurser till det. En "Marshallplan" för utvecklingen är ett nödvändigt steg mot en ny världsordning. Men det går inte utan uppoffringar från vår sida.

Sverige är det tredje land som skall rösta om kärnkraften. Österrike och Schweiz har valt olika vägar. Det är visserligen små nationer, men de har råd att besluta fritt. Kanske kan deras beslut vara banbrytande för en ny livsstil i västvärlden. Hur mycket energi vi verkligen behöver är en moralisk fråga.

Maks

närvarande varhelst de behagar. Vilken frihet! Vi behöver inte ens askes. Det räcker med ett antal rynkor och en viss form på hatten.

Min vän blinkade åt mig medan hon räckte fram handen mot en av de unga männen för att få en broschyr. Han såg henne inte. Först när hon leende rörde vid hans arm tryckte han papperet i handen på henne, medan han samtidigt hejdade en betydligt yngre dam för vilken han ingående utlade texten om landets energikris.

— Vilka trevliga pojkar, sa min vän.

— Det står Leve kärnkraften, sa jag.

— Jag instämmer helt, sa hon. Så länge den får vara ifred där den är.

— Där den är? frågade jag.

— Ja, i kärnan. Du vet vad som står i Skriften: "Det Gud har sammanfogat det ska människan icke åtskilja".

Jag föreslog snabbt en kopp kaffe på det gamla konditoriet. Plyschfåtöljerna och gipskatterna därinne borde föra tankarna mindre till hennes djupsinne och mera till min vaxduk, tänkte jag. Men inte.

— Det Gud har sammanfogat, började hon där igen. Du förstår, det finns en förtätad urkraft gömd i den där kärnan. Om man tänker sig att Gud håller vår värld i sin hand, så är trycket av hans grepp starkast där längst inne. Och kraften lever. Ofattbart små smådelar laddade med ofattbar styrka dansar där i sin sal en rituell dans, rör sig i bestämda, upprepade, ofattbart sköna turer, lockar till sig och stöter bort varann alldeles lagom, så att balansen bevaras, temperaturen regleras och den ordning fungerar, som gör livet på jorden möjligt, också ditt och mitt.

— Det är säkrast för oss, kära vän, att Han som ordnat det hela och genomskådar allt, får behålla övervakningen själv.

— Snillrika människor har sparat upp kärnans resurser. Rubba balansen, stör dansen en aning, så frigörs energi som vi kan komma åt. Där har du andemeningen i plakatens hurrarop "Leve kärnkraften". Jag bävar, min vän.

— Du vet mycket väl, sa jag, att frågan är komplicerad. Vi är ett industriland och kan inte ...

— Just det, avbröt hon. Människan har alltid varit en tjuv i den natur hon tillhör och är helt beroende av. Längre var det ju bara snatterier för att överleva. Men efterhand som vi fått chansen och kunskaperna har vi blivit alltmer raffinerade roffare och plundrare och rövare. De senaste århundradena har vi också gjort inbrott hos varann, de starkare folken hos de svagare. De som nu äger mest har stulit mest.

— Och nu, ser du, utbildar vi oss till dynamitarder, bankrånare i de innersta kassavalven av skapelsen. Får vi aldrig nog?

Upprörd reste hon sig från bordet och gick bort genom lokalen. Först tyckte jag hon liknade en clown, men så blev hon genomskinlig och försvann som en munk.

Jag kom hem utan vaxduk och saknade den inte. Hon har en efterhängsen laddning i orden, min underliga vän. Vid det nakna köksbordet satt jag länge ensam i en känsla av vanmakt och skuld.

Men i den känslan är jag ju inte ensam. Egentligen delar alla den, också de snillrika och de styrande. Nu är ansvaret allas. Det är hög tid att vi slutar gråla om pengar och makt och börjar samarbeta med varann och med vår Skapare.

Ingeborg Ekman

Student-eko

□ DET HAR SNÖAT. Det är fortfarande mörkt och bara klockan säger att en ny dag har börjat. Jag tittar ut en gång till. Nu räcker det, tillbaka till verkligheten. En tvåa, ett ljus på köksbordet, det är ju advent, bredvid en tallrik filmjolk, som vanligt. Tankarna drar iväg igen.

De stannar på en bygata i Indien. Där har folk ingenting. Hur kan jag hjälpa dem? Hur kan mitt liv användas som en lösning på fattigdom? Jag får inte ihop det, världen som den är och mitt lilla liv idag.

Jag skall till plugget om en kvart. Där är fattigdomen störst. En inre tomhet hos alla, inte minst mig själv. Var finns verkligheten till mina tankar om en bättre värld?

Som genom en vindruta flyger intrycken emot mig, svälten, våld, Kampuchea. En bild stannar i en ruta på köks tapeten. Ett ockuperat område i Mellanöstern. Flyktingar. En familj i en ladugård. Hur var det för barnet som föddes där?

Han ville göra något åt världen. Samma konflikt? Verkligheten fylld av lidande och självishet, och ett hopp om en ny värld. Inte bara tankar, det var levande i Honom. Han levde och gav sitt liv för den andra verkligheten, den enda. Det var ingen konflikt.

Jag tar rocken och sticker till min föreläsning.

M. H.

Det hemliga vapnet

□ *DON SIMPSON*, författaren till *nedanstående reflexioner, spelar huvudrollen i en pjäs om Keir Hardie, som kallats den engelska arbetarrörelsens fader. Pjäsen ges f n på olika håll i England av en fristående teatergrupp, som bl a uppförde den i Blackpool samtidigt som det engelska LO höll sin kongress där i september.*

I krig och idrott gäller samma regel, sedan gammalt uttryckt i folkmun så här: Vill du undvika att bli sårad, får du hålla dig borta från slagfältet. I alla slags konflikter eller revolutioner, fysiska lika mycket som andliga, måste man räkna med att bli sårad.

Ingen tycker om det. En del försöker till varje pris undvika det. Så de håller sig utanför allting. Andra bryr sig om och lägger sig i men drar sig snart tillbaka till åskådarläktaren och slickar sina sår.

Det har alltid varit så. Men det verkar som om vi blir snabbare stötta och lättare sårade nu för tiden, ju mer vi blir påmind om vår egen betydelse, vår mänskliga värdighet, våra rättigheter. Ur förolämpningen växer hat och hatet trappar upp klasskamp och raskamp.

Marx blev sårad. Som jude fick han lida diskriminering. Hans eget land slängde ut honom som upprorsman. Lenin blev sårad. Hans bror hade avrättats av tsarens män. Där fanns ingen till hands för att hjälpa dem. Ur deras sår växte hat.

En revolutionär

Tänk om dessa två hade lärt känna en annan glänsande judisk revolutionär. Han blev ofta förödmjukad, hunsad och pryglad. Den enda rättighet han kunde kräva var att bli ställd inför domstol i imperiets huvudstad. Där fortsatte han att sprida sin tro ända till den dag då han mötte sin våldsamma död. Han hette Paulus. Till sina vänner skrev han: "Ni har fått förmånen inte bara att tro på Kristus utan också att lida för honom".

Jag har ofta blivit sårad. Ibland av nålsting och fottigheter, ibland genom djupa oförrätter.

När jag var pojke genomgick min mamma en allvarlig operation. En dag när pappa och jag besökte henne på sjukhuset kom föreståndarinnan in på avdelningen och inspekterade. Strax därefter kom en stor sjuksköterska tillbaka och föste ut mig. De hade en åldersgräns för besökare — "Ingen under 14!". Jag fick aldrig träffa mamma igen.

Jag hatade den där kvinnan. I årtal hatade jag allt vad sjukhus, föreskrifter och dominerande kvinnor hette.

Tre saker att lära

Jag har lärt mig tre saker man kan göra för att komma tillrätta med de sår man tillfogats.

1. Att bli ärlig om vad det är i mig som sårats. Det är sällan min ödmjukhet! Istället är det oftast min egen höga tanke om mig själv — fåfängan. Ibland när jag dragits ner från någon löjlig piedestal brukar jag tänka på vad John Bunyan — sin tids triumferande oliktankare — brukade säga: "Den som redan ligger på marken behöver inte vara rädd för att falla".

2. Att få distans till sig själv. Hur har människor det som lever under en diktatur? Båtfolket och de tusentals som tvingats stanna kvar i Sydostasien. Och hur skulle det ha gått med kristendomen om Paulus varit lika snarstucken som jag?

3. Att använda de oförrätter man själv lidit på samma sätt som Jesus använde sina — till att peka på hur Gud arbetar. Korsfästelsen var en smärtsam historia. Men den var en unik händelse i historien. Genom den fick vi en chans att ana det lidande som Gud måste uthärda hela tiden.

Om Gud kan förvandla lidandet efter en oförrätt till medlidande, så måste väl de som låter honom utföra det undret i sig själva också ha en del i att hela själens djupa sår och hatet som mänskligheten lider under. Skulle den erfarenheten kunna vara den viktigaste av alla i vår tid? Skulle den kunna användas som ett hemligt vapen i idékampen?

Civilingenjör
Lennart Sjögren
Trossnäs Gård
660 52 EDSVALLA

Utgivarkorsband

Möta varandras

Forts. från sid. 3

heter — låt vara med varsamhet. Vi har säkert själva någon gång måst klara upp ett oriktigt förhållande till en annan människa — det är en djup sanning att vi inte är närmare Gud än den människa vi tycker sämst om. Vi känner alla till hur gammal bitterhet kan hindra oss att se klart. Vi vad det betydde när vi beslutade oss för att leva efter Bergspredikans absoluta normer — i all vår bristfällighet — eller att göra Guds vilja och börja dagen med att söka ledning från honom. Vi har alla en rik källa av renhet att dela med oss av som kan hjälpa andra att se att de inte är ensamma om sina frågor. Men avgörandena och besluten måste helt ligga hos den andre.

En annan sida av saken är att om jag ska kunna möta andras behov är det viktigt att jag själv lever rätt. Att jag har disciplinen att hålla daglig och nära kontakt med den Högste. Att jag lever som en ärlig och förlåten syndare. Att jag dagligen ber för och har omsorg om andra. Nyckeln till andras frigörelse — och världens — ligger till inte ringa del inom oss själva.

Sten Lillehöök

Sven Fraenkis minne

Adjunkt Sven Fraenki efterlämnade ett rikt material av minnesanteckningar från sitt engagemang i Oxfordgruppen, i världsarbetet för moralisk upprustning och från sin erfarenhet som lärare.

Ett urval av detta material har i samarbete med Rakel Fraenki redigerats och utkommer inom kort i bokform. Förhandsbeställning kan ske hos Idé och Kultur, Sveavägen 34, 111 34 Stockholm. Tel 08/10 34 56.

Pris 28 kr plus porto 2 kr.

Ny Värld, organ för Stiftelsen för Moralisk upprustning, utkommer med 8 nummer per år. Utgivare: Idé och Kultur, Sveavägen 34, 6 tr, 111 34 Stockholm. Tel. 08/10 34 56. Prenumerationspris per kalenderår: Sverige kr 35:—, postgiro 70 98 70-0 (Idé och Kultur), Finland mk 30:—, postgiro 11 20 95-0 (Ny Värld), Helsingfors. Lösnummerpris: kr 3:50/mk 2:—. Ansv. utgiv.: Lennart Sjögren. Redaktörer: N. G. Ekman, Finn Harald Wetterfors. I redaktionen: Ingeborg Ekman, Bror Jonzon, Ann-Kristin Särnbrink, Gunnar Wieselgren. Distrib.: Alf Söderlund. ISSN 0347-2272